

Langetermijninspiratie voor de verkiezingsprogramma's **Keuzes voor de lange termijn vertaald naar de regeerperiode 2026-2030**

[Denktank Nederland 2040](#)

Inleiding

Ons land staat voor grote uitdagingen, van geopolitieke verschuivingen en digitale revoluties tot klimaatverandering, sociale versplintering en overheidsfalen. We lopen aan tegen fundamentele schaarstes: gebrek aan mensen, aan ruimte, aan geld, aan energie en aan grondstoffen. Niet alles kan overal. Het is daarom **noodzaak om nu heldere langetermijnkeuzes te maken**.

Deze tekst is bedoeld als inspiratiebron voor de verkiezingsprogramma's voor de landelijke verkiezingen van oktober 2025, met concrete tekstsuggesties voor de verkiezingsprogramma's en het regeerakkoord voor de periode 2026-2030. Deze tekst is volledig gebaseerd op het boek "[Nederland 2040 - Een toekomstbeeld](#)" van de [Denktank Nederland 2040](#). Dit document draagt ideeën aan voor elke politieke partij die Nederland op lange termijn krachtiger, groener en menselijker wil maken.

Een krachtiger Nederland betekent dat Nederland er in 2040 sterker voor staat dan in de jaren twintig. De economie groeit duurzaam door. We zijn productief en goed voorbereid op tegenslag. We hebben ambitieuze investeringsagenda's en langjarige Deltaprogramma's. We hebben politici die keuzes maken en die oog hebben voor de lange termijn en voor de verschillen tussen regio's. In Europees verband dragen we bij aan mondiale vrede, veiligheid en handel.

Een groener Nederland betekent dat we in 2040 leven en werken in harmonie met de natuur. We wonen in het groen. We hebben er ruim een miljoen extra woningen bij. De bouw is duurzaam en voor driekwart circulair. De landbouw speelt als florierende sector een belangrijke rol in de verduurzaming van ons land en de voedselvoorziening in de EU. Economische groei is duurzame groei geworden, binnen de planetaire grenzen. Onze consumptie en productie zijn duurzamer en gezonder. We consumeren niet minder, wel anders. Onze energievoorziening is wat betreft het opwekken van elektriciteit klimaatneutraal. We hebben meer ruimte voor groen en voor water. Hierdoor zijn we beter bestand tegen de gevolgen van klimaatverandering.

Een menselijker Nederland betekent dat we in 2040 leven in een zorgzame samenleving, waarin mensen meer tijd en aandacht hebben voor elkaar. 68-plussers leveren een onmisbare bijdrage aan de samenleving. We wonen minder vaak alleen. We investeren fors in de ontwikkeling van de jeugd en in de volksgezondheid, niet door geld uit te geven aan zorgconsumptie maar juist aan een gezonde leefomgeving. We rekenen erop dat iedereen zijn verantwoordelijkheid neemt, terwijl we ook weten dat iedereen uiteindelijk kan rekenen op brede bestaanszekerheid. We leven in een land waarin tegenover heldere burgerplichten ook heldere burgerrechten staan. We hebben de overheidsvoorzieningen vereenvoudigd en begrijpelijk gemaakt, ook voor de kortst opgeleide mensen. De overheid is meer betrokken bij de mensen en heeft aan vertrouwen gewonnen. Rechtsorde en politiek functioneren menselijker en beter.

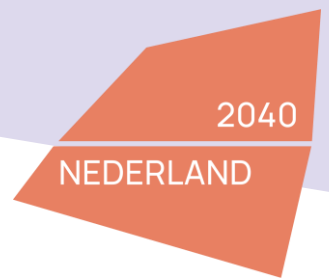
Inhoud

Inleiding	2
Inhoud.....	3
1. Economie	4
2. Overheidsfinanciën.....	6
3. Bestaanszekerheid.....	8
4. Volksgezondheid en zorg	9
5. Onderwijs	11
6. Woningmarkt	12
7. Klimaat en energie	13
8. Infrastructuur en mobiliteit.....	14
9. Veiligheid en justitie	15
10. Migratie en integratie	16
11. Defensie en internationaal beleid	17
12. Digitalisering en mediabeleid.....	18
13. Landbouw en Natuur.....	19
Denktank Nederland 2040.....	20

1. Economie

- **Innovatie, investeringsagenda's en weerbaarheid**

- We ontwikkelen de Nederlandse economie op basis van de bijzondere ligging van **de Nederlandse delta**, door het maken van **Europese specialisatieafspraken** en door in de industrie te werken aan voortdurende kwaliteitsverbetering (**evaluerende standaarden**).
- Vanaf 2028 gaan we structureel **1,5 procent van ons BBP besteden aan onderzoek en ontwikkeling (O&O)**. Dit is essentieel om ons 'innovatiegat' met de VS en China te dichten en onze concurrentiepositie te versterken.
- We gaan de komende jaren fors **investeren in mensen**, niet alleen door een einde te maken aan de achteruitgang van de resultaten in het onderwijs, maar ook door écht werk te maken van "leven lang ontwikkelen" via de introductie van een **individueel ontwikkelbudget**.
- Met het meerjarige Deltaprogramma De Grote Vereenvoudiging maken we korte metten met **regel- en verantwoordingsdruk** en geven we ruimte aan initiatieven van burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties.
- Het nieuwe belastingstelsel, dat we in 2028 invoeren, maakt dat **werken en ondernemen loont**.
- We maken direct geld vrij voor de '**bouwsput**', waarmee we de komende vijftien jaar per saldo 1 miljoen woningen gaan toevoegen aan de woningvoorraad, waarvan 320 duizend in de komende vier jaar. Door de verduurzaming van de bouw, de landbouw, de industrie en het verkeer maken we hiervoor op termijn de benodigde stikstofruimte vrij.
- We maken de komende vier jaar met burgers, bedrijven en wetenschap plannen voor de lange termijn, wat betreft de voedselproductie, robotisering, industrie, chemie en de bouw. Aan deze langetermijnvisies koppelen we vervolgens ambitieuze **meerjarige investeringsagenda's**.
- We zetten vol in op de **energietransitie**. We gaan bewust en royaal meer geld uitgeven aan de **aanleg van moderne infrastructuur**, zoals het energienet, collectieve warmtenetten en digitale netwerken.

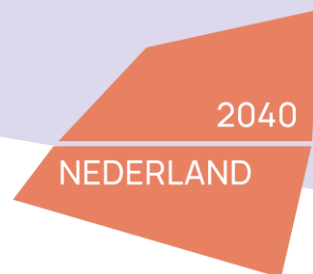

- We investeren in **hoogwaardige technologieën** zoals fotonica (rond Eindhoven en Veldhoven), chipmachines (ASML), radartechnologie, natriumbatterijen (Twentestad) en watermanagement/klimaatadaptatie.
- Onze economische groei wordt duurzame groei, met **duurzamere productieprocessen, binnen de planetaire grenzen**. Schaarse grondstoffen gaan we de komende jaren steeds vaker hergebruiken.

2. Overheidsfinanciën

- **Begrotingsbeleid, belastingen, staatsschuld en investeringen**

- We voeren op 1 januari 2028 een **nieuw belastingstelsel** in. Dit stelsel is eenvoudig, rechtvaardig, effectief en efficiënt en gaat uit van vier basiskeuzes: 1) belastingen zijn zo begrijpelijk mogelijk, 2) werken loont, 3) de vervuiler betaalt en 4) de sterkste schouders dragen de zwaarste lasten.
- We verlagen de **inkomstenbelasting** door de grondslag te verbreden en aftrekposten (zoals hypotheekrenteaftrek, voor zover geen internationale afspraken) af te bouwen.
- We introduceren, via de inkomstenbelasting, een **garantie-inkomen** dat mensen die tijdelijk niet of minder werken een gegarandeerd inkomen biedt. Het garantie-inkomen maakt dat meer werken loont. Het vervangt de bijstand en de toeslagen.
- We schaffen **Box 3 (vermogensrendementsheffing)** af, en belasten gerealiseerde inkomsten en vermogenswinsten (uit grond, financiële waarden en huizen) tegen een gematigd tarief belast, zonder kostenaftrek.
- We verhogen de **erfbelasting** en verbreden ook hier de grondslag, om de groeiende vermogensongelijkheid tegen te gaan en versoberen de Bedrijfsopvolgingsregeling (BOR).
- We verhogen de prijs op het schaden van natuur en milieu via het stapsgewijs **verhogen of introduceren van heffingen** op CO2, stikstof, grondstoffen en milieubelastende producten en diensten.
- We harmoniseren de **belasting op consumptie**, met **één BTW-tarief van 20 procent**.
- We verlagen de **vennootschapsbelasting** door ook hier de grondslag te verbreden en aftrekposten te schrappen. We hebben voor de vennootschapsbelasting vanaf 2028 ook nog maar één tarief.
- We zullen dankzij het nieuwe belastingstelsel de collectieve uitgaven vanaf 2028 stapsgewijs kunnen verhogen. Dit biedt **ruimte voor de extra defensie-uitgaven** en voor de **noodzakelijke langetermijninvesteringen**.

- We houden de **staatsschuld** laag, in lijn met Europees beleid, om de financiële stabiliteit te waarborgen en maken ruimte voor **langetermijninvesteringen**.

3. Bestaanszekerheid

- **Afschaffen toeslagen, hogelonenland en de BiB**

- We nemen **afschied van het toeslagenstelsel** dat we per 1 januari 2028 zullen afschaffen. Kinderopvangtoeslag, zorgtoeslag en huurtoeslag worden deels vervangen door het garantie-inkomen en deels omgezet naar regelingen in natura.
- We maken van Nederland een hogelonenland waarin er geen werkende armen meer zijn. We voeren **één wettelijk minimumuurloon** in voor iedereen vanaf 18 jaar. We verlagen de werkgeversbelasting op arbeid om werkgevers hiervoor te compenseren.
- We garanderen iedereen **brede bestaanszekerheid**, met toegang tot huisvesting, zorg, inkomen, onderwijs, werk, een veilige en gezonde leefomgeving, en democratische zeggenschap. Mensen die tijdelijk geen of minder betaald werk doen, zoals mantelzorgers of vrijwilligers, ontvangen dankzij het **garantie-inkomen** toch genoeg geld.
- Mensen die geen betaald werk doen en zijn aangewezen op het garantie-inkomen, melden zich bij het werkcentrum en komen, indien nodig, in aanmerking voor een opleiding, begeleiding naar werk, of een **basisbaan**. Er zullen in de periode 2026-2030 de eerste basisbanen worden gecreëerd in gemeenschappen, gericht op nuttig gemeenschaps- en opbouwwerk.
- We investeren de komende jaren in het **Deltaplan basisinfrastructuur bevordering kwaliteit van leven (BiB)**, met goed toegankelijke en herkenbare integrale scholen, buurtcentra, bibliotheken, werkcentra en gezondheidscentra in elke gemeente. Deze voorzieningen zullen een groot deel van de zorgvraag afvangen, met name in de geestelijke gezondheidszorg (GGZ).
- We schaffen de **kostendelersnorm** af om het aantrekkelijker te maken voor mensen om samen te wonen.

4. Volksgezondheid en zorg

- **Verbetering volksgezondheid en toegankelijkheid van de zorg**
 - We verbeteren de volksgezondheid en beginnen met het terugdringen van de gezondheidsverschillen door een deel van de ruim 100 miljard euro die we nu jaarlijks besteden aan zorgconsumptie vrij te spelen voor substantiële investeringen in **een gezonde leefomgeving**.
 - **Gezondheidsbevordering** krijgt prioriteit boven zorgconsumptie, door te investeren in een gezonde leefomgeving en leefstijl. Maatregelen om overgewicht te bestrijden, zoals het aanpakken van de 'obesogene samenleving', zullen worden geïntensiveerd, bijvoorbeeld door de invoering van een zout-, vet- en suikertaks.
 - We maximeren het **Budgettair Kader Zorg (BKZ) vanaf 2028 op 10 procent van het BBP**. Dit betekent een fundamentele koerswijziging van zorgconsumptie naar gezondheidsbevordering.
 - We houden **de zorg voor iedereen toegankelijk** door goede generalistische basiszorg te verkiezen boven steeds meer superspecialisatie en voortdurend hogere kwaliteitseisen.
 - Met de nieuwe **Integrale Zorgwet (IZW)**, waarin we onder andere de Zorgverzekeringswet, Wet langdurige zorg en een deel van de Jeugdwet samenvoegen, vereenvoudigen we de bekostiging van de zorg met regionale budgetten en minder prestatiebekostiging.
 - Met het meerjarige **Deltaprogramma De Grote Vereenvoudiging** decimeren we de administratieve druk op zorgprofessionals, met als doel dat zij in 2030 **maximaal een halve dag per week aan administratie besteden**.
- **Sociaal domein en ouderenzorg**
 - We investeren in het **Deltaplan basisinfrastructuur bevordering kwaliteit van leven (BiB)**, met goed toegankelijke en herkenbare integrale scholen, buurtcentra, bibliotheken, werkcentra en gezondheidscentra in elke gemeente. Deze voorzieningen zullen een groot deel van de zorgvraag afvangen, met name in de geestelijke gezondheidszorg (GGZ).

- We maken de **Integrale Jeugdstrategie** leidend voor de langetermijnontwikkeling van kinderen, van de eerste duizend dagen tot aan volwassenheid.
- We integreren het **landelijk netwerk van het ecosysteem mentale gezondheid (GEM)** in de BiB om wachtlijsten in de GGZ weg te werken.
- De zorg richt zich minder op 'nog ouder moeten worden' en meer op '**goed oud zijn**', met aandacht voor waardig sterven.
- We bevorderen de **vitaliteit en betrokkenheid van ouderen**, onder meer door het stimuleren van langer doorwerken, van mantelzorg en van vrijwilligerswerk.

5. Onderwijs

- **Investerings in basis-, middelbaar en hoger onderwijs**

- We keren de daling van de onderwijsresultaten van onze kinderen door vanaf 2026 een **vast percentage van het nationaal inkomen (minimaal 5% van het BBP)** te reserveren voor onderwijs. Dit garandeert financiële stabiliteit en maakt, ook omdat het aantal leerlingen de komende jaren gaat dalen, kwaliteitsverbetering mogelijk.
- We voegen het primair onderwijs samen met de kinderopvang tot één pedagogisch centrum. Deze **‘integrale scholen’**, open van 7 tot 19 uur, waarin dus onderwijs, kinderopvang en jeugdzorg samenwerken in multidisciplinaire team, worden de norm in elke wijk en maken deel uit van de BiB.
- We maken de **Integrale Jeugdstrategie** leidend voor de langetermijnontwikkeling van kinderen, van de eerste duizend dagen tot aan volwassenheid.
- Met de nieuwe kerndoelen en eindtermen, ingevoerd in 2025 en 2026, zullen zorgen we voor een kennisrijk en samenhangend curriculum, met **prominente plaats voor basisvaardigheden** (lezen, schrijven, rekenen), burgerschap en digitale geletterdheid.
- We gaan gebruik maken van **artificiële intelligentie (AI) en edurobots** om onderwijstaken (toetsen, nakijken, administratie) over te nemen, zodat leraren meer tijd hebben voor pedagogisch-didactische relatie met leerlingen.
- We vergroten **de aantrekkelijkheid van het lerarenberoep** door goede salarissen en het wegnemen van bureaucratische rompslomp.
- We versterken de **school als gemeenschap**. We gaan de **segregatie** in het middelbaar onderwijs tegen met gericht huisvestings- en vestigingsbeleid.

6. Woningmarkt

- **Bouw van betaalbare woningen**

- In de periode 2026-2030 zetten we **een ambitieuze bouwspurt** in, met als doel de realisatie van de eerste 320.000 van de 1,2 miljoen woningen die we tot 2040 gaan toevoegen aan de woningvoorraad.
- Met de Wet Versterking regie volkshuisvesting regelen we dat het Rijk voortaan weer locaties kan aanwijzen voor nieuwbouw. De **Novex-wijken**, grootschalige woningbouwgebieden die in 2022 al op papier stonden, gaan we versneld afbouwen.
- Grondspeculatie maken we zinloos door gemeenten de mogelijkheid te geven grond bij bestemmingswijziging snel te onteigenen tegen de oorspronkelijke gebruikswaarde. Gemeenten krijgen via de '**Grondfaciliteit**' makkelijk en met rijksgarantie geld voor gebiedsontwikkeling en grondaankoop.
- We **vereenvoudigen het vergunningenstelsel en de besluitvorming** die nu voorafgaat aan de bouw van een woning met als doel de realisatietijd van een nieuwbouwwoning te verkorten naar maximaal vier jaar.
- We zetten samen met de bouwsector in op **duurzaam bouwen** zodat de bouw in 2040 voor driekwart circulair is.
- Woningcorporaties ontvangen een **verduurzamingssubsidie en een bouwbonus van 25.000 euro per woning** om de bouw van betaalbare woningen, inclusief sociale huur, te stimuleren.

- **Beter benutten van de huidige woonruimte**

- We geven prioriteit aan **geclusterde woonvormen voor ouderen**. Dat is goed voor het welzijn van ouderen, maakt de zorg beter te organiseren en bevordert de doorstroming op de woningmarkt.
- We bevorderen de ontwikkeling van **nieuwe, meer sociale woonvormen** die de gemeenschapszin bevorderen en de eenzaamheid tegengaan.
- We schaffen de **kostendelersnorm** af om het aantrekkelijker te maken voor mensen om samen te wonen.

7. Klimaat en energie

- **Energietransitie, CO₂-reductie en duurzame energie**

- We committeren ons aan de in de Klimaatwet vastgelegde doelen: **55 procent minder broeikasgasuitstoot in 2030** ten opzichte van 1990, en 90 procent in 2040.
- We versnellen de opbouw van **infrastructuur voor hernieuwbare energieproductie**, met focus op wind op zee, zonne-energie en aardwarmte. De eerste van twee nieuwe kerncentrales moet in 2035 operationeel zijn.
- We stimuleren de productie van **groene waterstof** op grote schaal door wind op zee, maar ook door boeren de mogelijkheid te bieden kleinschalig waterstof te produceren met windmolens en zonnepanelen.
- We stimuleren **lokale energiecoöperaties** zodat zij in 2040 bijna de helft van de totale duurzame energie produceren.
- Het **Europees handelssysteem voor CO₂-rechten (ETS)** breiden we per 2028 uit naar de bouw, landbouw en industrie.

- **Klimaatadaptatie en milieubeleid**

- Het **Deltaprogramma Klimaatadaptatie** zal op volle toeren draaien, met focus op natuurlijke klimaatadaptatiemaatregelen (*nature-based solutions*) en civieltechnische ingrepen.
- We investeren in het **herstel van biodiversiteit en waterkwaliteit**, onder meer door uitvoering van de Kaderrichtlijn Water (2000) en het creëren van meer ruimte voor waterberging in het landschap.
- Steden en dorpen gaan we **verder vergroenen** met meer bomen, planten en water. Hiermee zullen we ook de **luchtkwaliteit** verder verbeteren. Verder gaan we aan de slag met wateropslag in wijken en ontkoppeling van hemelwaterafvoer van het riool in steden.

8. Infrastructuur en mobiliteit

• *Investeren in infrastructuur*

- We doen grootschalige **investeringen in onze technische infrastructuur**, waaronder een energienet dat de snelle elektrificatie kan bijbenen, collectieve warmtenetten en digitale netwerken voor kennisuitwisseling.
- Samen met de EU investeren we ook in onze **fysieke infrastructuur**, zoals de luchthavens, zeehavens en het **Europese netwerk van hogesnelheidslijnen**.
- De ontwikkeling van de **Nedersaksenlijn** van Enschede naar Emmen zetten we door, te beginnen met de afgesproken MIRT-verkenning.
- De **Lelylijn** wordt versneld aangelegd en op termijn doorgetrokken naar Hamburg.

• *Duurzame mobiliteit*

- Vanaf 2028 gaan we **vluchten op fossiele brandstof korter dan 500 kilometer** verbieden.
- De verkoop van nieuwe **auto's met een brandstofmotor** verbieden we, conform Europees beleid, pas vanaf **2035**. Nieuwe scooters en brommers zullen dan eveneens volledig elektrisch zijn.
- We maken in hechte samenwerking met de gemeenten **delen van steden autoluw** om ruimte te creëren voor groen en een betere luchtkwaliteit.
- We maken de komende vier jaar **elektrische deelauto's en fietsen** nog meer een vanzelfsprekend onderdeel van het mobiliteitssysteem.

9. Veiligheid en justitie

- **Vereenvoudiging van de overheid en de rechtsorde**
 - Met het **Deltaprogramma de Grote Vereenvoudiging** gaan we de complexiteit van wetten en regels significant terugdringen. Overheidsinformatie wordt beter te begrijpen, mede door gebruik van AI.
 - We gaan de komende vier jaar **de overheid afslanken**, met minder beleidsambtenaren en meer focus op vakmanschap en professionele autonomie van ambtenaren.
 - We maken samen met de rechtelijke macht de rechtspraak sneller en eerlijker, met een wijkrechter op fietsafstand. De **rechtsbescherming** van burgers gaan we versterken, onder meer door de basisinfrastructuur van de dienstverlening te rationaliseren en te integreren in de BiB.
- **Cyberveiligheid**
 - Als onderdeel van onze investeringen in defensie gaan we ook structureel **investeren in cyberveiligheid** en de bewaking van onze kritieke infrastructuur.
 - We gaan de komende jaren in hechte samenwerking met de andere Europese lidstaten, werken aan het enigszins herstellen van **de digitale autonomie van Europa**.

10. Migratie en integratie

- **Asielbeleid en arbeidsmigratie**

- We streven naar een **gematigde bevolkingsgroei** tot circa 19 miljoen mensen in 2040. Het migratiesaldo beperken we hierom tot een bandbreedte van **40-60 duizend mensen per jaar**.
- Het immigratiebeleid wordt **humaner, zakelijker en diplomatieker**. **Asielmigratie** reguleren we op Europees niveau.
- We beginnen met de implementatie van een systeem van **selectieve arbeidsmigratie**, waarbij de meerwaarde van immigranten voor de Europese samenleving doorslaggevend is.
- Samen met de EU gaan we investeren in de **opleiding van potentiële arbeidsmigranten in hun land van herkomst** en in werkgelegenheid aldaar.
- **Frontex, de Europese grens- en kustbewaking, gaan we verder versterken** om illegale arbeidsmigratie en mensenhandel tegen te gaan.

11. Defensie en internationaal beleid

- **Versterking van defensiecapaciteit**

- De uitgaven aan defensie verhogen we vanaf 2026 stapsgewijs verhoogd naar **3 procent van het BBP** in lijn met Europees en NAVO-beleid, met als doel dit in 2032 te bereiken.
- We voeren in 2027 de **opkomstplicht voor militaire dienst** weer in. Jaarlijks zal een cohort van circa dertigduizend mensen voor ten minste een jaar het leger ingaan. Dit moet ertoe leiden dat we over vijftien jaar met vijftigduizend beroepsmilitairen en twintigduizend reservisten de omvang van het Nederlandse leger hebben verdubbeld.
- We versterken de samenwerking binnen de **Europese defensie-industrie**, onder meer door te investeren in gezamenlijke wapensystemen en het Europees Defensie Fonds.
- We verminderen de komende vier jaar onze **afhankelijkheid van de VS en China** door diversificatie van handelsrelaties met opkomende economieën zoals India, Brazilië, Indonesië en Afrikaanse landen.
- We investeren jaarlijks **0,7 procent van ons nationaal inkomen in strategische internationale samenwerking**, gericht op duurzame ontwikkeling en het verbeteren van de situatie in landen van herkomst om vluchtelingenstromen te voorkomen.

12. Digitalisering en mediabeleid

- **AI, robotisering, Big Tech en mediaconsumptie**
 - Nederland blijft vooroplopen in digitalisering en high-tech, met structurele investeringen in **artificiële intelligentie (AI) en robotisering** als essentieel middel voor arbeidsproductiviteitsgroei.
 - De **macht van 'Big Tech' platforms gaan we verder inperken door Europese regulering**. Dit omvat strikte privacyregels, algoritmeregulering en verplichte identificatie van gebruikers.
 - De sociale mediaplatforms, die veel geld verdienen aan in Europa gemaakte content, gaan we verplichten miljarden af te dragen aan het **Journalism Fund Europe en aan nationale journalistieke fondsen** ter ondersteuning van onafhankelijke journalistiek.
 - We realiseren in Europees verband op basis **van eigen infrastructuur een eigen sociale mediaplatform**. Dit platform wordt het meest gebruikte informatieplatform in Europa, vrij van anonieme gebruikers en advertenties, en grotendeels bekostigd door de mediafondsen en de gebruikers.
 - De **digitale geletterdheid** maken we al direct in de nieuwe eindtermen een integraal onderdeel van het onderwijscurriculum.

13. Landbouw en Natuur

- **Toekomst van de landbouw en natuurherstel:**

- De landbouw speelt als **florerende sector** een belangrijke rol in de verduurzaming van ons land en de voedselvoorziening van de EU. We maken de landbouw efficiënter en krachtiger door de productie meer in harmonie te brengen met de omgeving en de natuur, met focus op **regeneratieve landbouw**.
- Boeren krijgen, onder meer dankzij heffingen, een **betere prijs** voor hun producten en een vergoeding voor het beheren van het landschap en herstellen van biodiversiteit.
- De **bio-industrie voor vee gaan we langzaam afbouwen**. Het aantal koeien, varkens en kippen gaan we in overleg met de agrarische sector stapsgewijs verminderen.
- Het **landbouwareaal** gaan we langzaam maar zeker een beetje inkrimpen (van 66% in 2017 naar 57% in 2040) om ruimte vrij te spelen voor wonen, bedrijvigheid, infrastructuur, natuur en bufferzones.
- De **glastuinbouw** gaan we in samenwerking met de sector versneld **klimaatneutraal** maken, onder andere dankzij aardwarmte.
- We maken geld vrij voor de **robotisering** van onze kassen. Doel hiervan is verdere arbeidsproductiviteitsverbetering en het verminderen van de afhankelijkheid van de glastuinbouw van arbeidsmigranten.
- We gaan Nederland verder doorontwikkelen als koploper op het gebied van **ruimtelijke ordening, waterbeheer en klimaatadaptatie**. De natuurlijke inrichting van onze watersystemen krijgt de hoogste prioriteit, om te anticiperen op toenemende weersextremen en het versterken van de typische delta natuur in ons land.
- De **Nota Ruimte van 2025** vormt voor ons de basis voor de inrichting en ordening van ons land, waarbij de balans tussen landbouw en natuur wordt hersteld en biodiversiteit zich voorzichtig herstelt.

Denktank Nederland 2040

De Denktank Nederland 2040 bestond bij het verschijnen van de eerste editie van [ons boek](#) uit de volgende mensen:

Barbara Baarsma	Tim van Hattum	Daan Roovers
Johan Bac	Marcel Jakobsen	Lotte Schipper
Thibault de Cooman	Michelle Kames	Kimberley Snijders
Ronnie van Diemen	Luce van Kempen	Dion van Steensel
Marja Elsinga	Rem Korteweg	Romke van der Veen
Leonard Geluk	Peter van Lieshout	Mariënne Verhoef
Aart Jan de Geus	Marco Pastors	Rob de Wijk
Henk Hagoort	Lotte Prins	Jan van Zanen
Mariëtte Hamer	Martin van Rijn	

Wij nemen deel aan de denktank op persoonlijke titel. Onze deelname is onafhankelijk van de organisaties waaraan we zijn gelieerd. Voor dit verhaal is op hoofdlijnen breed draagvlak binnen de Denktank. Uiteraard is niet ieder van ons het volledig eens met elk onderdeel van het verhaal. We hebben het toekomstbeeld Nederland 2040 samen ontwikkeld om vanuit een coherente visie het maatschappelijk debat over de toekomst van ons land te inspireren en Nederland weer in beweging te brengen.